

Statistisk analys

Stig Forneng
Avdelningen för statistik och analys

08-563 087 75
stig.forneng@hsv.se
www.hsv.se

2008-03-11

2008/4

Fortsatt minskning av antalet studenter under 2007

Antalet studenter fortsatte ned även under 2007. Det visar en första sammanställning av uppgifterna i lärosätenas årsredovisningar för det gångna året. Minskningen är 2 procent, jämfört med föregående år. Det betyder att antalet studenter har minskat med ungefär åtta procent sedan toppåret 2004. Trots den vikande efterfrågan på utbildning redovisar dock flertalet lärosäten ekonomiska resultat som ligger på plussidan. Framför allt är det intäkterna för forskning som väger upp minusen på utbildningssidan.

Utvecklingen av studenttalen betyder att antalet helårsstudenter har minskat med ungefär 25 000 på tre år, trots ett ökat antal utländska studenter. Det är en betydande nedgång, men utbildningsvolymen är fortfarande stor. Det totala antalet helårsstudenter motsvarar nästan tre årsklasser i den svenska befolkningen.

Minskningen i antalet studenter gäller lärosäten i hela landet och den har drabbat både stora och små lärosäten, men nedgången är något större vid universiteten (mellan två och tre procent) än vid de mindre högskolorna. I den senare gruppen är minskningen mindre än en procent.

Av universiteten redovisar alla utom tre, Stockholms universitet, Sveriges lantbruksuniversitet och Växjö universitet, färre studenter under 2007 än under 2006. Minus-siffrorna är störst vid Luleå tekniska universitet och vid Mittuniversitetet. Vid dessa båda lärosäten handlar det om minskningar med 8–9 procent.

Bland högskolorna är det en jämnare fördelning mellan ökat och minskat antal studenter jämfört med föregående år. Det är lika många som redovisar fler studenter respektive färre studenter.

Mellan olika utbildningsområden är det inga större förskjutningar, men volymen har minskat något mer inom teknik och naturvetenskap än vad som gäller för genomsnittet. För utbildningsområdena teknik och naturvetenskap är minskningen tre procent. Också när det gäller nedgången inom teknik och naturvetenskap är nedgången något större för universiteten än för de mindre och medelstora lärosätena.

Trots den större minskningen inom teknik och naturvetenskap svarar dock teknik och naturvetenskap för drygt 29 procent av hela antalet helårsstudenter.

1,5 miljard under taket

Gemensamt för både stora och små lärosäten är att de har färre studenter än riksdagen har anslagit pengar för. (Riksdagen ersätter lärosätena per helårsstudent och helårsprestation (avtenterade kurser) enligt en taxa, som varierar mellan utbildningsområdena, upp till ett bestämt maximalt belopp.) Sammanlagt för hela riket låg studentvolymen drygt åtta procent under taket för ersättningarna, det vill säga den faktiska utbildningsvolymen blev åtta procent lägre än den utbildningsvolym riksdagen anslagit medel för. Räknat i pengar är det 1,5 miljarder kronor av de samlade takbeloppen på nära 19 miljarder.

En del av dessa outnyttjade anslag har lärosätena ändå kunnat tillgodoräkna sig genom att de tidigare har gjort mer utbildning än de fått betalt för; de har haft lagrade prestationer. Dessa lagrade prestationer har de kunnat få betalt för under 2007 när de har haft ledig kapacitet. Det handlar om ungefär 300 miljoner kronor som på detta sätt har förstärkt resultaten för vissa lärosäten.

Det här betyder också att den reserv i sparade prestationer som ännu inte har genererat intäkter har krympt ytterligare under året. Nu är det samlade värdet av de sparade prestationerna bara 160 miljoner kronor, jämfört med drygt 350 miljoner kronor för ett år sedan och nästan en miljard kronor efter den stora överproduktionen under 2004 och 2005.

Utöver de konstnärliga högskolorna i Stockholm är det bara fem lärosäten av trettio som har några lagrade prestationer kvar, Göteborgs universitet, Karolinska institutet, Högskolan i Halmstad, Blekinge tekniska högskola och Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm.

Däremot finns det alltså gott om outnyttjade anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå, så kallat takutrymme. Totalt uppgick de outnyttjade anslagen till 2 miljarder kronor under 2007 – inräknat tidigare icke utnyttjade anslag. Av dessa får lärosätena föra över maximalt tio procent av takbeloppet, drygt 1,3 miljarder kronor för att utnyttja kommande år om de producerar mer utbildning än de takbelopp som då gäller. Detta belopp, 1,3 miljarder kronor, motsvarar för övrigt i nuvarande system 10 000 kronor per helårsstudent inom områdena humaniora, samhällsvetenskap, teologi och juridik, det vill säga inom de utbildningsområden som har den lägsta ersättningen per student.

Balanserade resultat

Trots att antalet studenter på flertalet lärosäten blev lägre än planerat – och lägre än vad lärosätena angav i sina prognoser i augusti förra året – blev de ekonomiska resultaten förhållandevis goda. Totalt redovisar lärosätena ett överskott som uppgår till nära en halv miljard kronor under året. Det är en procent av en total omsättning (totala kostnader) som uppgick till 46,5 miljarder kronor för år 2007. Av universiteten är det bara Luleå tekniska universitet och Växjö universitet som redovisar underskott under 2007. Bland de mindre och medelstora lärosätena är det fler, men alla underskotten under 2007 har täckning av överskott från tidigare år. Enda undantag är Högskolan Dalarna som genom årets underskott också får ett litet minus i det egna kapitalet.

Det bör dock tilläggas att resultaten i många fall räddas genom överskott inom forskningsverksamheten. Det är inom denna verksamhetsgren överskotten finns.

Sett till verksamheten i dess helhet, så måste ändå 2007 anses vara ett relativt svagt år med viss minskning av utbildningen inom grundnivån och den avancerade nivån och med en svag ökning på forskningssidan. Totalt redovisar lärosätena en ökad omsättning på 2,7 procent jämfört med föregående år. Det är i löpande priser. När hänsyn tagits till pris- och löneökningar som är ungefär i denna storleksordning innebär det att volymen i verksamheten har varit praktiskt taget oförändrad mellan 2006 och 2007, men alltså med en viss minskning när det gäller utbildning och en viss ökning när det gäller forskning.

Det samlade överskottet under året – den halva miljard kronor som verksamheten under 2007 genererade – innebär att överskotten av forsknings- och utbildningsverksamheten (årets och tidigare års) nu uppgår till nästan 4,7 miljarder kronor, det vill säga cirka tio procent av hela kostnadsomslutningen. Överskotten finns framför allt inom forskningen och därmed framför allt vid de stora universiteten där forskningsverksamheten är stor.

Ekonomiskt resultat samt grundutbildningsvolym 2007 enligt lärosätenas årsredovisningar

Lärosäte	Organisationen totalt		Tillväxt 2007 %	Grundutbildningen			Helårsstudenter		För- ändring, %
	Resultat, milj kr	Omsetning, milj kr		Tak- belopp, milj kr	Utfall, milj kr	Utfall % (av tak)	2006	2007	
Universitet									
Uppsala universitet	56,6	4 263,0	2,5	1 224,4	1 145,5	-6,4	21 102	20 301	-3,8
Lund	83,6	5 241,8	2,5	1 619,6	1 494,7	-7,7	25 518	24 763	-3,0
Göteborg	90,5	4 399,9	2,0	1 611,9	1 544,3	-4,2	24 814	24 102	-2,9
Stockholm	53,4	2 897,2	4,2	1 026,2	930,5	-9,3	21 571	21 663	0,4
Umeå	1,8	3 057,8	0,8	1 096,4	1 043,8	-4,8	16 013	15 510	-3,1
Linköping	12,1	2 576,7	2,2	1 217,1	1 118,5	-8,1	17 403	17 069	-1,9
Karolinska institutet	72,0	4 099,5	2,4	533,7	527,0	-1,2	5 850	5 515	-5,7
KTH	11,9	2 807,1	3,6	959,9	889,1	-7,4	12 094	11 927	-1,4
Chalmers	87,0	2 135,4	-0,1	707,9	680,5	-3,9	8 563	8 488	-0,9
Luleå	-24,2	1 218,5	-0,3	587,2	485,0	-17,4	7 190	6 553	-8,9
SLU*	145,8	2 318,7	6,5				3 451	3 634	5,3
Karlstad	5,5	803,1	0,2	520,6	458,7	-11,9	7 880	7 595	-3,6
Mittuniversitetet	5,1	734,7	-1,0	511,0	422,5	-17,3	7 520	6 937	-7,8
Växjö	-12,8	760,3	8,2	451,3	396,6	-12,1	7 378	7 421	0,6
Örebro	10,0	872,1	5,0	597,9	531,2	-11,2	8 638	8 366	-3,1
Summa	598,4	38 185,9	2,7	12 665,2	11 668,0	-7,9	194 985	189 844	-2,6
Högskolor									
Blekinge tekn högsk	3,3	412,8	7,4	237,4	244,6	3,1	3586	3685	2,8
Borås	-1,5	476,1	7,4	384,5	366,5	-4,7	5291	5528	4,5
Dalarna	-11,4	438,3	1,6	360,4	312,6	-13,3	5 344	5 281	-1,2
Gotland	11,5	158,4	2,3	118,5	106,3	-10,2	2 053	2 141	4,3
Gävle	-6,1	478,9	1,5	389,6	347,8	-10,7	6 050	5 862	-3,1
Halmstad	11,3	404,3	5,2	305,5	298,7	-2,2	5 152	4 979	-3,4
Jönköping	5,8	635,6	7,9	450,0	421,3	-6,4	6 732	7 198	6,9
Kalmar	-31,2	638,3	1,7	421,9	379,4	-10,1	5 927	5 779	-2,5
Kristianstad	-3,7	356,8	-8,7	323,8	285,3	-11,9	4 954	4 832	-2,5
Skövde	-15,8	353,4	0,3	296,6	251,5	-15,2	4 117	3 937	-4,4
Väst	-0,8	331,3	0,8	287,1	251,0	-12,6	4 026	4 090	1,6
GIH	2,7	87,8	4,0	48,3	47,1	-2,5	390	391	0,3
Lärarhögskolan	-62,0	619,0	4,1	419,3	379,4	-9,5	6 217	6 495	4,5
Malmö	-18,7	1 033,6	4,8	733,3	654,1	-10,8	10 665	10 763	0,9
Mälardalen	-30,3	744,4	5,0	569,3	497,6	-12,6	8 116	7 697	-5,2
Södertörn	0,4	530,6	1,4	322,1	272,6	-15,4	6 339	5 852	-7,7
Summa	-146,5	7 699,6	2,9	5 667,4	5 115,9	-9,7	84 959	84 510	-0,5
Konstnärliga högskolor									
Danshögskolan	2,8	53,6	5,2	45,3	42,5	-6,3	108	153	41,7
Dramatiska institutet	-0,9	94,1	-5,3	77,1	76,7	-0,6	171	161	-5,8
Konstfack	-3,8	147,6	4,9	121,7	123,8	1,8	621	611	-1,6
Konsthögskolan	-0,2	61,6	2,3	55,0	59,2	7,6	218	221	1,4
Musikhögskolan	6,8	144,8	-1,3	105,3	100,8	-4,3	595	599	0,7
Operahögskolan	-0,6	23,5	11,7	16,2	16,5	2,2	38	38	0,0
Teaterhögskolan	-0,5	35,2	11,4	26,7	26,3	-1,7	76	67	-11,8
Summa konstnärliga	3,6	560,3	1,8	447,4	445,8	-0,4	1 827	1 850	1,3
Totalt	455,6	46 445,8	2,7	18 780,0	17 229,6	-8,3	281 771	276 204	-2,0

* Takbelopp förekommer inte för Sveriges lantbruksuniversitet.